

Валецька О.В., доцент кафедри історії та теорії держави і права Чорноморського державного університету імені Петра Могили, кандидат юридичних наук, доцент

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ПСИХОЛОГІЇ ТА ЮРИСПРУДЕНЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН)

Поняття відповідальності є базовим у різних галузях наукового пошуку: філософії, соціології, психології та праві. Для змістовного реформування законодавства в Україні доцільно дослідити погляди науковців та практиків, і використати у подальшій нормотворчості надбання цих наукових шкіл.

Характеризуючи поняття відповідальності необхідно виходити із етимологічного його значення - необхідність, обов'язок відповідати за свої дії, бути відповідальним за них [1, с. 457]. В. Даль визначає обов'язок як повинність, що лежить на особі, обов'язок до самого себе, до оточуючих, до держави і до духовної сфери [2, с. 640]. Усвідомлення особистістю своєї відповідальності визначається цілою низкою чинників. До них відносяться пізнавальні, мотиваційні, характерологічні, ситуативні та інші. У процесі еволюції відповідальності виникає внутрішній механізм контролю. Суб'єкт, насамперед, відповідає за свої дії перед самим собою, а не перед зовнішньою інстанцією. Наявність інстанції як такої є важливим фактором, що регулює не тільки індивідуальну, а й суспільне життя. Кількість інстанцій, перед якими людина несе відповідальність, досить велике. Психологічною передумовою відповідальності є можливість вибору, тобто свідомої переваги певної лінії поведінки [3, с. 21].

Психологи відзначають, що відмінною рисою діяльності є те, що породжуючись потребою як джерелом активності, вона направляється усвідомленою метою як регулятором активності [4, с. 140]. А.В. Петровський вказує, що безпосередньою

потребою людини, що лежить в основі мотиву трудової діяльності може бути потреба в їжі, але працівник управляє верстатом не тому, що задовольняє свій голод, а тому що це дозволяє йому виготовити певну деталь [4, с. 140]. Тобто зміст його діяльності визначається не потребою, а метою.

До складових діяльності психологи відносять і вольові зусилля. У трудовій діяльності саме воля має велике значення, оскільки досягнення цілей трудової діяльності не завжди супроводжується приємними переживаннями. До неприємних переживань можна віднести і обов'язок дотримуватися правил внутрішнього трудового розпорядку, і особливі умови праці (режим змінної роботи, відрядження, можливість переміщень, відкликання з відпустки, залучення до роботи у вихідні дні і навіть особливий психологічний клімат у колективі). Крім того, воля як елемент будь-якого вчинку має юридичне значення і при укладенні трудового договору. Вольове рішення працівника і роботодавця призводить до виникнення трудових відносин. Воля характеризується емоційним та інтелектуальним компонентом, і, що дуже важливо, свідомим ставленням до подій. Кожна підстава виникнення трудових відносин має відображати як інтереси працівників, так і інтереси роботодавців, визначаючи напрям і зміст майбутньої трудової діяльності у свідомості сторін, передбачаючи результат, на який вони були направлені [5, с. 96].

На думку проф. В.С. Венедіктова, свобода та відповідальність є способом існування працівників у трудових відносинах, а свобода волі є однією із головних ланок взаємодії суб'єктів трудового права зі складною системою суспільних відносин, у які він включається у процесі праці і які обумовлюють його поведінку [6, с. 68].

Серед юристів, які досліджували загальнотеоретичні проблеми відповідальності заслуговує на увагу підхід до визначення відповідальності проф. В.М. Сушенка – це здатність будь-якої особи звітувати, тобто відповідати перед собою та своїм оточенням: людиною, суспільством, державою, природою, – за результати своєї діяльності та на підставі такої звітності отримувати позитивні чи негативні санкції (покарання або заохочення) [7, с. 43].

Список використаних джерел

1. Ожегов С.И. Словарь русского языка / С.И. Ожегов. – М., – 1961. – 900 с
2. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка / В. Даль. – М., т. II. – 1981. – 690 с.
3. Муздыбаев К. Психология ответственности / К. Муздыбаев. - Л.: Наука, 1983, 234 с.
4. Общая психология: [учебное пособие]; Под ред. А.В. Петровского. – М.: Просвещение, 1970. – 440 с.
5. Єрьоменко В. Вольовий характер підстав виникнення трудових правовідносин / В. Єрьоменко // Право України. – 1998. – № 11. – С. 96-98.
6. Венедиктов В.С. Теоретические проблемы юридической ответственности в трудовом праве: Монография / В.С Венедиктов. — Харьков.: Изд-во Консум, 1996. – 136 с.
7. Сущенко В.М. Професійна відповідальність правника: [навчальний посібник для студентів вищих юридичних навчальних закладів] / В.М.Сущенко. - Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. - 236.

Воробйова І.В., старший науковий співробітник НДІ морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності Національної гвардії України НДЦ службово-бойової діяльності Національної гвардії України Національної академії Національної гвардії України, кандидат психологічних наук., старший науковий співробітник

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІМІДЖУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Останнім часом сталися помітні зміни в соціально-політичній сфері українського суспільства. Змінилася структура влади, відбулися перетворення в державних органах, ускладнилася як суспільно-політична, так і кримінальна